

TUDOR VIȘAN-MIU

LA ȘCOALĂ
CU REGELE MIHAI

Povestea Clasei Palatine

CORINT

STUDIILE PRIMARE ALE REGELUI,
APOI PRINCEPELUI MOȘTENITOR MIHAI I
(1928–1932)

*L*a moartea Regelui Ferdinand I al României (1914–1927), în ziua de Sf. Ilie (20 iulie), Dinastia Română trecea prin ceea ce unii istorici au numit „criza dinastică”: nepotul său, Mihai I (n. 25 octombrie 1921) nu împlinise încă 6 ani când a depus jurământul ca Rege al României, fiind tutelat de o Regență, alcătuită la 4 ianuarie 1926, după renunțarea tatălui său.

Dintre cei trei Înalți Regenți, Miron Cristea (1868–1939), Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Principele Nicolae (1903–1978), unchiul noului monarh, și Gheorghe Buzdugan (1867–1929), președintele Înaltei Curți de Casație și Justiție, ultimul avea să moară înainte ca Regele Mihai I să împlinească 8 ani, fiind înlocuit de Constantin Sărățeanu (1862–1935), magistrat la aceeași instituție. Nu era un secret că Regența nu ar fi putut funcționa până la 25 octombrie 1942, când Regele Mihai I ar fi împlinit vârsta majoratului (21 de ani).

Președintele Consiliului de Miniștri care a condus primul Guvern al Majestății Sale Regelui Mihai I a fost Ion I. C. Brătianu (1864–1927), a cărui moarte subită, la 24 noiembrie 1927, i-a permis lui Iuliu Maniu, după ce Vintilă I. C. Brătianu (1867–1930) și-a depus mandatul

la 9 noiembrie 1928, să devină noul prim-ministru și să impună un apropiat al partidului său drept Înalt Regent.

Nu mulți se gândeau, în vârtoarea anului electoral 1928, cum Regele Mihai I începea, ca orice școlar, studiile primare, sub atenta observație a mamei sale, Princesesa Elena (1896–1982). În iunie 1929, Regele Mihai I susține examenul de absolvire a clasei I, în prezența mamei sale și a Regenței. „Vorbește cumpătat, rar și sigur, și cu precizie față de ultima literă rostită, dând răspunsuri în ziceri încheiate. Metoda bună a dascălului iese la iveală”, nota Patriarhul Miron Cristea în jurnalul său.¹ Dacă pregătirea monarhului se datora profesorului Nicolae Saxu, inspector general școlar, care și-a continuat menirea pe toată durata studiilor primare (1928–1932), educația morală a aparținut, fără tăgadă, Reginei Elena.²

La 8 iunie 1930, cu complicitatea Regenței și a președintelui Consiliului de Miniștri³, Regele Mihai I era detronat, iar noul monarh era proclamat Regele Carol al II-lea.

---

¹ Vezi Elie Miron Cristea, *Note ascunse. Însemnări personale (1895–1937)*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1999, pp. 154–156. Merită observat, ca o dovadă a implicării Reginei-Mamă Elena, că poezia declamată de Regele Mihai I a fost „Mama”, de Carmen Sylva (Regina Elisabeta a României).

² În *Ilustrațiunea română* a apărut, în nr. 9 din 22 august 1929 (Anul I), un amplu fotoreportaj despre Regele Mihai I, care la acel moment împlinea 8 ani. Reportajul îi surprinde împreună în multe episoade pe Rege și pe mama sa, de la un episod de călărie în care, deși se simțea rău, respectase cerința profesorului „de a nu vorbi decât despre călărie”, la generozitatea pe care Regina Elena o inspira fiului ei față de copiii orfani.

³ Deși Iuliu Maniu și-a depus mandatul înainte de proclamarea noului rege (din grija de a nu-și încălca jurământul față de Mihai I), care a depus jurământul pe Evanghelia prezentată de Mitropolitul Moldovei și nu de Patriarh, este un fapt că prim-ministrul și Înălții Regenți au acceptat și sprijinit restaurația din 8 iunie 1930.

Mihai I primește titlul de „Mare Voievod de Alba Iulia”, păstrându-și, *ad personam*, apelativul de „Măria Sa”¹. Deși fusese de acord cu Regina că „trebuie să fim prieteni de dragul lui Mihai” și că „nu vom vorbi despre trecut”², noul monarh o omite complet când declară, în fața Parlamentului României: „În sfârșit, Mi-am regăsit Scumpul Meu Fiu, pe care-L voi putea, cu toată iubirea, să-L cresc în sentimentele ce au ilustrat pe strămoșii Lui: dragostea nesfârșită de țară.”³ Când, la 21 iunie 1930, Principele Moștenitor⁴ susținea examenul pentru încheierea clasei a II-a primare, în fața părinților săi în palatul de la Șosea, acesta a fost ultimul moment când Regina Elena a mai avut un cuvânt de spus în educația fiului său: viitoare episoade, precum oprirea orelor de franceză pe care Regina Elena aranjase ca Principele Mihai să le facă cu

---

¹ Relatează Mihail Manoilescu: în aprilie 1930, pregătind restaurația, „am examinat între noi doi și viitoarea situație a Regelui Mihai. Atunci i-am propus eu ca Mihai să nu mai revie la titlul de Prinț Moștenitor și de Alteță Regală, ceea ce ar fi fost inestetic, ci să fie numit Mare Voievod de Alba Iulia cu apelațiunea — valabilă numai pentru el, *ad personam*, iar nu și pentru viitorii moștenitori — de Măria Ta. Prințului i-a plăcut mult ideea și a acceptat-o bucuros, fiindcă se potrivea cu dragostea lui pentru tot ce era tradiție românească.” Vezi Mihail Manoilescu, *Memorii*, 2 vol., ediție îngrijită de Valeriu Dinu, Editura Enciclopedică, București, 1993, vol. I, p. 182.

² Arthur Stanley Gould Lee, *Regina-Mamă Elena a României. Prințesa de Grecia și Danemarca. O biografie autorizată*, traducere de Liana Alecu, Editura Humanitas, București, 2000, ed. 2005, p. 141.

³ „Dare de seamă asupra solemnității proclamării A.S.R. Principele Carol rege al României”, în *Monitorul Oficial*, nr. 127, 12 iunie 1930, pp. 4390–4393.

⁴ Deși titulatura oficială, adoptată la 8 iunie 1930 în pofida protestelor lui Nicolae Iorga, a fost cea de „Mare Voievod de Alba Iulia”, autorul acestei lucrări va folosi, referindu-se la Mihai I în perioada 8 iunie 1930–6 septembrie 1940, termenul de „Principe Moștenitor” (*n.a.*).

directorul Școlii Franceze din București¹ sau anturajul de băieți pe care Regele îl crease pentru fiul său spre nemulțumirea mamei sale², ne arată intenția clară a Regelui Carol al II-lea de a se ocupa, de aici înainte, de educația Principelui Moștenitor.

Cuplul regal a fost văzut ultima dată împreună în public la parastasul Regelui Ferdinand I la Curtea de Argeș (19 iulie 1930). La 2 noiembrie 1932, în urma semnării unei convenții cu guvernul Iuliu Maniu, Regina Elena se obliga să nu revină în România, neavând să se întoarcă până la 14 septembrie 1940.³ Din acel moment, Principele Moștenitor a locuit în Palatul Regal împreună cu tatăl său, care „își va impune, fără stavilă, propriile concepții privind organizarea vieții și realizarea instruirii și educației copilului”.⁴ Pe mama avea să o revadă timp de două luni pe an, la reședința din Florența.

Pregătit în continuare de profesorul Nicolae Saxu, Principele Moștenitor a susținut, la Sinaia, la 5 septembrie 1931, examenul pentru absolvirea clasei a III-a, în prezența Regelui Carol al II-lea și a ministrului instrucțiunii publice și cultelor, Nicolae Iorga, totodată președintele

---

¹ Elie Miron Cristea, *op. cit.*, p. 139.

² Noul anturaj al Principelui Moștenitor reunea copiii unor apropiați ai Regelui Carol al II-lea, precum Mihail Manoilescu, Puiu Dumitrescu, Nicolae Gatosky, generalul Traian Grigorescu. Manoilescu notează că Regina Elena „era îngrozită de influența pe care rău-crescuții săi tovarăși o aveau asupra plodului regal” (vezi și Arthur Stanley Gould Lee, *op. cit.*, p. 147), deși „Voievodul era plin de bunătate cu colegii lui de joc și foarte sperios când, întâmplător, i-ar fi supărat cu ceva”. Vezi Mihail Manoilescu, *op. cit.*, I, p. 235.

³ Traian D. Lazăr, *Jurnalul Regelui Mihai I de România. Reconstituit după acte și documente contemporane*, Casa Editorială Demurg, Iași, 2011, I, 1921–1940, p. 85.

⁴ *Ibidem*, p. 71.

Consiliului de Miniștri: „Făcând distincția între «ungher» și «colț», arată o bună cunoștință a nuanțelor limbii românești”, notează Nicolae Iorga.¹

În vara anului 1931, Regele Carol al II-lea, dorind ca pasiunea Principelui Moștenitor pentru mecanică „să fie satisfăcută într-un mod rațional și științific”, a pregătit pentru fiul său un laborator de mecanică în incinta Palatului Regal.² În primăvara anului 1932 îl ia alături la o vânatoare de porci mistreți și sitari, în pădurea Domeniilor Scroviște și Periș, înainte chiar de a împlini vârsta de 11 ani. Regele Carol al II-lea va continua să-l ia la vânători „pentru a-l obișnui cu practica uzuală în rândul elitelor.”³ „Tatăl meu a încurajat foarte mult pasiunea mea pentru vânatoare. Până în clipa când am ajuns să trag aproape la fel de bine ca și el, poate chiar mai bine... Ceea ce i-a plăcut mai puțin”, își amintește Regele Mihai I.⁴

Examenul pentru absolvirea cursului primar l-a susținut la 25 iunie 1932, la Palatul Regal din Calea Victoriei, în prezența Regelui Carol al II-lea. Comisia de examinare, prezidată de ministrul instrucțiunii publice, Dimitrie Gusti, i-a mai reunit pe Nicolae Saxu, C. Ionescu, directorul Școlii Primare din Sinaia, și colonelul Nicolae M. Condiescu.⁵ Ca toți viitorii liceeni, Principele

---

¹ Nicolae Iorga, *Memorii*, vol. VI. Încercarea guvernării peste partide (1931–1932), București, 1939, pp. 172–173. V. Traian D. Lazăr, *op. cit.*, I, p. 68.

² *Neamul Românesc*, nr. 184 din 19 august 1931, p. 3, *apud* Traian D. Lazăr, *op. cit.*, I, pp. 67–68.

³ Traian D. Lazăr, *op. cit.*, I, p. 75.

⁴ Philippe Viguié Desplaces în dialog cu Regele Mihai I al României, *O domnie întreruptă*, traducere de Ecaterina Stamatiu, Editura Libra, București, 1995, p. 46. V. și Andrei Săvulescu, *Regele Mihai — automobilist, mecanic, pilot profesionist*, Editura Humanitas, București, 1996, pp. 69–76.

⁵ Traian D. Lazăr, *op. cit.*, I, p. 79.

Moștenitor a susținut și un examen de admitere în liceu, la 20 septembrie 1932, în fața unei comisii speciale prezidate de Dimitrie Gusti, ministrul instrucțiunii publice.¹

Profund legat de mama lui, Principele Mihai a căutat s-o consoleze încă din primele zile ale restaurației carliste: „Am venit doar ca să văd dacă nu plângi iar”, îi spusese mamei sale, apărând la ușa camerei Reginei într-o pauză din timpul lecțiilor.² În toamnă, vizita pe care Principele Mihai o face mamei lui a fost întreruptă prematur dintr-un capriciu al Regelui Carol al II-lea.³ Temeinica pregătire teoretică pe care Principele Mihai a primit-o în cadrul școlii regale create de Regele Carol al II-lea, într-un anturaj bine ales, a putut cu greu suplini lipsa figurii materne. „Am avut tată când aveam mai mare nevoie de mamă și am avut mamă atunci când aveam nevoie de tată”, a observat peste ani Regele Mihai I.

Pentru pregătirea succesorului său, Regele Carol al II-lea a dispus înscrierea sa, ca elev extern (onorific), la Liceul Militar „Nicolae Filipescu” de la Mănăstirea Dealu⁴, în 22 octombrie 1930, și la Școala Tehnică a Aeronauticii de la Mediaș⁵, în 20 iulie 1931. Temeinica sa pregătire teoretică o va căpăta, însă, în cadrul școlii regale în care se vor aplica cele mai originale idei pedagogice ale secolului XX, inaugurată la 24 octombrie 1932 la Sinaia. Despre aceasta voi scrie în continuare.

---

¹ Traian D. Lazăr, *op. cit.*, I, p. 81.

² Arthur Stanley Gould Lee, *op. cit.*, p. 142.

³ Traian D. Lazăr, *op. cit.*, I, pp. 81–82.

⁴ Înființat la 9 iunie 1912 prin Înaltul Decret al Regelui Carol I, desființat în 1948 și reînființat în 1949, astăzi se numește Colegiul Militar Liceal „Dimitrie Cantemir”.

⁵ Înființată la 18 octombrie 1920 prin Înaltul Decret al Regelui Ferdinand, astăzi se numește Școala Militară de Maiștri de Aviație „Traian Vuia” din Mediaș.

O ȘCOALĂ NAȚIONALĂ ROMÂNEASCĂ PENTRU LICEUL PRINCIPELUI MOȘTENITOR

CUM A APĂRUT IDEEA CLASEI PALATINE

 nouă și folositoare idee pedagogică, de școală însuflețită asupra realităților înseși, a răsărit în mintea preocupată de marile probleme ale țării și vremii a Regelui României și ea a fost pusă în serviciul unui nobil și înalt ideal: creșterea unui viitor Domn de țară între cei cari o înfățișează în toate ramurile nației și cu ochii asupra tuturor ținuturilor cari formează patria. Un lucru în adevăr mare, vrednic de a fi cunoscut și departe peste hotarele țării unde a fost conceput și adus la îndeplinire”, scria profesorul Nicolae Iorga în 1936.¹

Ideea unei școli în cadrul Palatului Regal reunindu-i pe cei mai mari învățați ai regatului nu este nouă, istoria monarhiilor europene oferind exemple de acest fel de la școala palatină carolingiană din secolul al VIII-lea până

---

¹ Nicolae Iorga, „Prefață”, în Ion Conea, *Cum învăța a-și cunoaște țara Măria Sa Mihai*, Editura Cartea Românească, București, 1936.

în zilele noastre.¹ Ingeniozitatea Clasei Palatine, create de Regele Carol al II-lea și susținute de ministrul instrucțiunii publice, Dimitrie Gusti, a fost de a-i asigura Principelui Moștenitor un anturaj de băieți² reprezentativ, prin familiile și regiunile din care proveneau, pentru societatea României Mari. Din păcate, faptul că, după revenirea în țară, Regele Carol al II-lea și-a reînceput jurnalul abia în martie 1937 nu ne permite să urmărim geneza acestei extraordinare idei, dar condicta de procese-verbale a Colegiului Național „Sf. Sava” ne ajută să observăm cronologia germinării ei.

La 20 octombrie 1932, colonelul Traian Grigorescu, guvernorul Principelui Moștenitor, chema la Palatul Regal pe câțiva dintre viitorii profesori ai Clasei Palatine: Părintele Nicolae Popescu (religie), Ion Bratu (matematică), Enache Ionescu (română și istorie), Alexandru Mumuianu (geografie și științe naturale), locotenent-colonelul Emil Pălăngeanu (educație fizică). Au fost stabilite „principiile de bază” ale noului liceu palatin și a fost fixat orarul în acord cu programa liceală, conform îndrumărilor profesorului Ion Bratu, directorul învățământului secundar. Au mai fost desemnați ca profesori: Nicolae Saxu (desen, caligrafie și muzică), Léon Thévenin (franceză), Florica Musicescu (pian) și maiorul Macavei (mecanică). Din 9 profesori, doi erau profesori universitari (Părintele Popescu și doamna Musicescu), iar restul, cu excepția militarilor, predau în învățământul secundar.³

---

¹ Pentru istoria educării copiilor în Familia Regală Engleză, apoi Britanică, vezi David Cohen, *Educația regală. Cum și-au crescut regii britanici copiii din 1066 până în prezent*, traducere de Adriana Ionescu, Editura All, București, 2015.

² Învățământul mixt a fost introdus în România după 1948.

³ A.N.I.C., fond 2903, dosar 1020. Condicta de Procese-verbale a Colegiului Național „Sf. Sava”, f. 2, Anul școlar 1932–1933, Proces-verbal nr. 1.

Primul trimestru era inaugurat la 24 octombrie 1932 la Castelul Peleş, în prezența Regelui Carol al II-lea, a ministrului instrucțiunii publice, Dimitrie Gusti, și a mareșalului palatului, generalul Constantin Ilasievici. Părintele N. Popescu a oficiat un „Te Deum” și a ținut lecția de deschidere. Merită citat în extenso din procesul-verbal al zilei respective: „După terminarea lecției, Majestatea Sa Regele a discutat cu fiecare profesor în parte dând indicațiuni asupra modului cum înțelege să fie predată fiecare disciplină. A insistat asupra caracterului românesc care trebuie să predomină în toată instrucția și educația Măriei Sale. A atras atenția îndeosebi asupra istoriei naționale, cerând ca ora destinată pentru istoria Familiei Regale să fie utilizată în cea mai mare măsură, în legătură cu legendele istorice ale neamului românesc. S-a discutat asupra modalității înființării, după dorința Majestații Sale Regelui, **a unei clase cu mai mulți elevi aleși de la diferite licee din capitală** (s.m.). Această clasă va fi sub directă conducere a ministrului instrucțiunii și cultelor, secundat de către Domnul colonel adjutant Traian Gri-gorescu”¹, directorul adjunct fiind lt.-col. Emil Pălăngănu. Pentru alegerea elevilor a fost desemnat prof. Ion Bratu, totodată directorul învățământului secundar.

Un proces-verbal ulterior consemnează cum, la 23 decembrie 1932, la consiliul profesoral pentru stabilirea situației școlare a Principelui Moștenitor în primul trimestru de la Sinaia, Regelui Carol al II-lea i s-a prezentat o listă cu elevii aleși de la școlile secundare din București, cu mențiunea ocupației părinților (așa cum vom vedea în continuare, în componența Clasei Palatine au intrat copiii unor reprezentanți ai principalelor

---

¹ A.N.I.C., fond 2903, dosar 1020. Condica de Procese-verbale a Colegiului Național „Sf. Sava”, ff. 3-4, Anul școlar 1932-1933. Proces-verbal nr. 2.

profesii din regat). Aceștia erau: Dan Cernovodeanu (Liceul „Spiru Haret”), fiul lt.-col. Cernovodeanu („ofițer activ”); Ion Dinulescu (Liceul C.F.R. „Aurel Vlaicu”), fiul lui C. Dinulescu („mecanic de locomotivă”); Radu Ioanițiu (Liceul „Gheorghe Lazăr”), fiul lt.-col. I. Ioanițiu („ofițer activ”); Mircea Ioanițiu (Liceul „Spiru Haret”), fiul lui Nicolae Ioanițiu („director la [Editura] Cartea Românească”); Tănase Mărgelatu (Liceul „Sf. Sava”), fiul lui Gh. Mărgelatu („factor poștal rural” din Comuna Crevedia Mare, județul Vlașca); Nicolae Petit (Liceul „Spiru Haret”), fiul lui Eugen Petit („consilier la Curtea de Casație”); Ștefan Popescu (Liceul „Gheorghe Șincai”), fiul lui Tudor Popescu („avocat”); Dan Mavrus (Liceul „Sf. Andrei”), fiul lui Ion Mavrus (jurist).¹ Din motive medicale, R. Ioanițiu și N. Petit au fost respinși, fiul reprezentantului armatei, respectiv, al justiției, fiind D. Cernovodeanu și Șt. Popescu; deși suferea de aceleași afecțiuni, Dinulescu, fiul unui mecanic, a fost admis.²

Cum au fost aleși acești elevi? S-a avut în vedere să fi intrat cu media 10 la admiterea în liceu, să fie bine înzestrați mental și perfect sănătoși („buni la minte și la trup”), să aibă o înfățișare plăcută și să prezinte o influență benefică asupra Principelui Moștenitor, care, prin ei, lua pentru prima dată contact nemijlocit cu fiii țării.

---

¹ A.N.I.C., fond 2903, dosar 1020. Condica de Procese-verbale a Colegiului Național „Sf. Sava”, f. 5, Anul școlar 1932–1933. Proces-verbal nr. 3. Pentru Ion Mavrus completarea privind profesia tatălui aparține autorului.

² În dosarul 1020 se găsește un proces-verbal medical consemnând controlul medical din 28 ianuarie 1933 efectuat de medicii militari col. dr. Ioan Lascăr și cpt. dr. Paul Gotcu. Nu erau recomandați pentru admitere Radu Ioanițiu, Petit și Dinulescu, suferind de conjunctivită foliculară (primul suferea și de insuficiență mitrală).

Mircea Ioanițiu, elev al Liceului „Spiru Haret”, relatează cum tatăl său, directorul Editurii Cartea Românească, a fost anunțat de colonelul Traian Grigorescu că fiul său a fost ales printre candidații liceului pentru Clasa Palatină, alături de alți 3 candidați: Dan Cernovodeanu, Radu Câmpeanu și Nicolae Petit. Candidații din București au avut o întâlnire la Palatul Regal cu Principele Moștenitor înainte de a fi selectați în componența Clasei Palatine.¹ Unii îl vedeau pe viitorul Rege pentru prima dată; alții aveau deja amintiri cu el, precum Dan Cernovodeanu, care îl cunoscuse de la 5 ani, în 1926, la un pom de Crăciun organizat de Garnizoana București la Cercul Militar, tatăl său fiind ofițer de ordonanță, apoi aghiotantul Reginei Maria, revăzându-l în toamna anului 1930, când, ca premiant al clasei I, a fost invitat de directorul școlii primare „Sfântul Silvestru” să adreseze urările convenite Principelui Moștenitor în timpul vizitei la biserică apropiată.²

La deschiderea ei, clasa îi reunea pe Principele Moștenitor, pe Dan Cernovodeanu, fiu de ofițer (n. 10 octombrie 1921), Ion Dinulescu, fiu de ceferist (n. 16 martie 1922), Mircea Ioanițiu, fiu de editor (n. 27 septembrie 1921), Tănase Mărgelatu, fiu de factor poștal (n. 4 aprilie 1920), Ștefan Popescu, fiu de avocat (n. 13 august 1921) și Dan Mavrus, fiu de jurist (n. 5 august 1922). Elevii aleși erau bucureșteni, cu excepția lui Tănase Mărgelatu, născut în comuna Crevedia Mare din județul Ilfov, și a lui

---

¹Mircea Ionnițiu, *Amintiri și reflecțiuni*, Editura Enciclopedică, București, 1993, pp. 24–25. Întâlnirea preliminară a candidaților cu Principele Moștenitor a avut loc mai devreme de 30 ianuarie 1933 (cum greșit notează autorul), probabil spre sfârșitul anului 1932.

²Dan Cernovodeanu, „Am fost coleg de clasă cu regele Mihai”, în *Dosarele istoriei*, nr. 11/1997, pp. 40–41.

Dan Cernovodeanu care, asemenea Principelui Mihai, era prahovean, cei doi fiind născuți la Ploiești, respectiv, Sinaia. Inaugurarea Clasei Palatine a avut loc în ziua de 30 ianuarie 1933, în prezența Regelui Carol al II-lea, a Curții Regale și a ministrului Dimitrie Gusti. Părintele Nicolae Popescu a efectuat o sfeștanie, iar prima lecție, de zoologie, a fost ținută de Alexandru Mumuianu, în prezența Regelui și a ministrului. Merită reținută din procesul-verbal următoarea observație: „Deoarece comisiunea medicală a respins doi elevi din cei aleși, s-a luat hotărârea ca în locul lor să fie aleși un elev din Transilvania și unul din Basarabia. S-a dat însărcinare d-lui inspector general N. Saxu să facă această alegere.”¹

La începutul anului 1933, inspectorul Nicolae Saxu mergea să străbată țara pentru a găsi un coleg ardelean și unul basarabean pentru Principele Moștenitor. În Ardeal, probabil la Brașov, l-a găsit pe Gheorghe Dușa (n. 4 aprilie 1922), fiul unui țăran din comuna Toderița, județul Făgăraș, Aurel Dușa. În Basarabia, la Chișinău, l-a găsit pe Radion Chiaburu (n. 10 aprilie 1920), fiul unui țăran din satul Peciște, județul Orhei, Nicolae Chiaburu. Merită să zăbovim asupra poveștii ultimului:

Primul dintr-o familie cu 7 copii a țăranilor Nicolae Chiaburu (fiul chiaburului Andrei) și Elisabeta, Radion Chiaburu a făcut parte din prima generație de basarabeni care a urmat școala românească după ce Basarabia a intrat în componența Regatului României Mari (1918). Va fi fost cel mai vârstnic dintre elevii palatini — născut la 10 aprilie 1920, s-a îmbolnăvit și a pierdut un an de studii primare. Ambițios, Radion a mers pe urmele vărului său mai vârstnic (în 1932 era în penultima clasă

---

¹A.N.I.C., fond 2903, dosar 1020, f. 7, Anul școlar 1932–1933. Proces-verbal nr. 5.

de liceu), s-a pregătit bine și a fost admis în Liceul „Alexandru Donici” din Chișinău. Îmbolnăvindu-se de febră tifoidă în timp ce-și procura manualele școlare, a putut să-și înceapă studiile, la recomandarea directorului, după ce s-a refăcut de Crăciun, deci în al doilea trimestru. A reușit să recupereze materia pierdută și să ia numai calificative de „bine” și „foarte bine”, cu excepția educației muzicale, unde, lipsindu-i talentul, a luat „suficient”. În februarie 1933, Nicolae Saxu a vizitat trei licee din Chișinău: „Alec Russo”, „Bogdan Petriceicu Hasdeu” și „Alexandru Donici”. Printre cei examinați a fost și Radion Chiaburu. Așa cum i-a mărturisit ulterior, deși profesor de muzică, Nicolae Saxu a trecut peste problema vârstei și a preferat un elev silitor unuia talentat muzical: „Mi-am călcat pe suflet, deși erai afon.” Poate și caracterul a contat.¹

În februarie sau martie 1933, Radion Chiaburu era ultimul sosit în Clasa Palatină a Principelui Moștenitor. În timp ce Gheorghe Dușa a fost trimis în gazdă la căpitanul Crintea, Radion Chiaburu a fost primit de căpitanul Petre Petrovici chiar pe Strada Palatului, în imediata vecinătate a Palatului Regal. Această proximitate a rezidențelor i-a permis să fie mai apropiat de Principele Mihai decât restul colegilor, însoțindu-l la gimnastica de dimineață și în pregătirea lecțiilor.²

După încheierea primului an de studiu (7 iulie 1933), la un moment dat, a fost lansat apelul ca elevi din diferite colțuri ale țării să-și depună candidatura pentru a

---

¹ Informațiile expuse provin din interviurile pe care Radion Chiaburu le-a acordat autorului, prezentate în lucrarea noastră, *Povestea vieții lui Radion Chiaburu*, București, 2014 (în continuare, vom cita această sursă *Radion Chiaburu, 2014*).

² Radion Chiaburu, 2014.

deveni colegi ai Principelui Moștenitor. Uneori Regele Carol al II-lea a purtat personal acest mesaj, adresând, de pildă, o invitație pentru bănățeni în urma unei vizite în regiune. Ne lipsește o listă a candidaturilor depuse: singurul memoriu care ne-a parvenit din Arhiva palatului¹ se referă la Ioan Stănescu, originar din Basarabia, elev al Liceului „Marele Voievod Mihai” din București, fiul maiorului Ion Stănescu, artist sculptor. Avem, însă, o consemnare că „s-au luat în cercetare actele și copiile după foile matricole ale elevilor candidați a fi primiți printre colegii clasei M.S. Marelui Voievod Mihai și s-a hotărât după expunerile d-lui prof. [Nicolae] Saxu și lt.-col. [Emil] Pălăngeanu a fi chemați”. Astfel, formula inițială a fost completată cu încă patru elevi: un bănățean, Ioan Jurchescu (n. 7 august 1921) de la Liceul „Diaconovici Loga” din Timișoara, fiul învățătorului Gheorghe Jurchescu; un bucovinean, Gheorghe Grămadă (n. 5 octombrie 1921) de la Liceul ortodox de băieți din Cernăuți, fiul unui țăran; un sas luteran, Walter Heltmann (n. 3 septembrie 1921) de la Liceul săsesc din Brașov, fiul profesorului Adolf Heltmann; un secuî calvin, Ivan Paul Kovacs (n. 11 decembrie 1921) de la Liceul Reformat din Târgu Mureș, fiu de preot reformat. Aceștia au fost aprobați de Regele Carol al II-lea la 27 octombrie 1933, participând la deschiderea cursurilor celui de-al doilea an școlar, la Castelul Peleş, la 11 noiembrie 1933.²

Cât de reprezentativă a fost Clasa Palatină? Raportându-ne la recensământul populației desfășurat

---

¹ A.N.I.C., fond 2903, dosar 1029. Cererea lui Stănescu I. pentru a fi admis la clasa Marelui Voievod Mihai.

² A.N.I.C., fond 2903, dosar 1020, f. 21, Anul școlar 1933–1934. Proces-verbal nr. 1.

în România în 29 decembrie 1930 (primul din timpul domniei Regelui Carol al II-lea), observăm că sunt reprezentate regiunile Muntenia (Tănase Mărgelatu), Basarabia (Radion Chiaburu), Bucovina (Gheorghe Grămadă), Transilvania (Gheorghe Dușa, Walter Heltmann, Ivan Kovacs) și Banat (Ion Jurchescu), dar nu sunt reprezentate regiunile Moldova, Oltenia, Dobrogea și Crișana-Maramureș. Sunt reprezentate minoritatea maghiară (Ivan Kovacs) — 7,89% din populație — și minoritatea germană (Walter Heltmann) — 4,13% din populație —, dar nu sunt reprezentate minoritățile evreiască — 4,03% din populație —, rutenă/ucraineană — 3,2% din populație — sau rusă — 2,3% din populație. Sunt reprezentați calvinii (Ivan Kovacs) — 3,9% din populație — și luteranii (Walter Heltmann) — 2,2% din populație —, dar nu sunt reprezentați romano-catolicii — 6,8% din populație —, greco-catolicii — 7,9% din populație — și nici religia mozaică — 4,2% din populație — sau mahomedanii — 1% din populație.¹

Deși imperfectă judecând după reprezentativitatea ei, Clasa Palatină a Principelui Moștenitor Mihai a fost într-adevăr, așa cum o numește istoricul Diana Mandache, „o capsulă a societății românești”, care oglindea o parte considerabilă din Regatul României Mari și care i-a permis viitorului Rege Mihai I să se familiarizeze, zi de zi, cu diversitatea de mentalități a țării al cărei monarh urma să devină.

---

¹ Notez că, într-o listă din 1932-1933, au fost luați în considerare — ca elevi ai Liceului „Sf. Sava” — un reprezentant al Dobrogei (Idaet Meta, fiul unui agricultor, Arif Meta, dintr-un sat din județul Constanța, Tătaru; musulman?) și unul al Olteniei (Gheorghe David, fiul unui agricultor, Petre David, dintr-o comună din județul Dolj, Poiana Mare). Lista completă la A.N.I.C., fond 2903. Dosar 1018, ff. 11-12.